

L'aixeta

(ALDC, II, 398. L'aixeta)

Aixeta (var. *xeta*, *oixeta*) és el mot més estès; podria ser un deverbial de *aixetar*, var. de *deixatar* 'diluir, afluir, desfer alguna cosa ferma o sòlida' (< llat. EX-APTARE 'deslligar') a través de la idea de 'fiblar, punxar una bóta' i de 'canonet que tapa aquesta fibla'; també podria ser el resultat del llat. AXE 'eix' més el sufix -ITTA per la funció de girar l'estri per a tapar la fibla. *Grifó*, del cat. ant., avui viu en mall., és un der. del llat. tardà GRYPHUS 'grifó, animal fabulós' aplicat a les fonts coronades amb la boca d'un monstre (o d'un animal; veg. al. *Hahn* 'gall', fr. *robinet* [< *robin* 'xai', 'moltó'], sicilià *acceddu* 'ocell') i després estès a les aixetes de casa; la var. *grifo*, més que "forma llatinitzant o italianitzant" (*DECat*), deu ser un castellanisme, atesa la seva àrea i la qualificació de mot modern que li donen

alguns informadors, enfront de *aixeta*, considerat el mot genuí ("És el mot valencià" 163) i aplicat en alguns llocs sols a l'aixeta de la bóta; recordem que el llat. GRYPHUS va donar *griu*. El ross. *robinet* (pron. *rubinet*) és un manlleu al fr. *Canalot 7* és un der. de *canal* més el suf. dim. -ot, propi dels parlars septentrionals, aplicat al tub de la font. Finalment, dos mots deriven del llat. CANNA, però sense palatalització de les nasals, *cana*: *canella*, amb el suf. dim. -ella (< llat. -ELLA) i *canuda* 90, 99, 102, 108, amb el suf. -uda (< llat. -UTA) que expressa relació amb el nucli (cf. *morruda* 'varietat de peix').

Aixeta (des del *DG₁*, 1932) i *grifó* (des del *DIEC₁*, 1995) són mots normatius.

